(عر و فار: هویج)

یونجا **Yonca** قارنی یوموشادار، قانسیزلیغا، اؤسگورمگه و قانین یاغینی اریتمگه فایدالیدیر، بورون قاناماسینا قارشیدیر، بؤیرک و قارا جییری قوّتلندیرر. (عر: قرطمان، فار: یونجه)

زیبیل اوتو **Zibilotu** بدنی قوّتلندیرر، قارنی یوموشادار، عضولری گوجلندیریر. (عر: لبلاب الاخرش، فار: مخلصه)

قوه قضائیه

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

اداره کل ثبت شرکت ها و موسسات غیر تجاری

کد درخواست :۸۸۲۷

سیستم مکانیزه

تاریخ :۱۳۸۸/۰۲/۲۴

شماره :۴۴۵/ث۱۰۴۰۲/۸۸

آگهی تأسیس موسسه آذربایجان ائل بیلیمی

موسسه فوق در تاریخ ۱۳۸۸/۰۲/۲۳ ... ۱۰۲۰۰۳۴۲۳۹۹ در این اداره به ثبت رسیده و در تاریخ ۱۳۸۸/۰۲/۲۴ از لحاظ امضاء ذیل دفاتر تکمیل گردیده و خلاصه آن به شرح زیر جهت اطلاع عموم در روزنامه رسمی آگهی می شود.

۱- موضوع موسسه :
موسسه غیر انتفاعی با موضوع گردآوری و پژوهش در حوزه فرهنگی عامه..

۲- مدت موسسه : از تاریخ ثبت به مدت نامحدود.

۳- مرکز اصلی موسسه :
۳-۱ - استان آذربایجان شرقی - شهر تبریز خیابان دارائی کوچه مجتهد لر پاساژ امیریه همکف شماره ۵۲ - تلفن ۵۲۴۰۵۶۱

۴- سرمایه موسسه : مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال می باشد.

۵- اولین مدیران موسسه :
۵-۱ - آقای کاظم عباسی به سمت رئیس هیئت مدیره.
۵-۲ - آقای علی برازنده به سمت عضو هیئت مدیره.
۵-۳ - آقای علی برازنده به سمت مدیرعامل به مدت ۲ سال انتخاب گردیدند.

۶- دارندگان حق امضاء : کلیه اوراق و اسناد بهادار و تعهد آور شرکت از قبیل چک-سفته-بروات-قراردادها و عقوداسلامی با امضای مدیر عامل همراه با مهر موسسه معتبرمی باشد.

۷- اختیارات مدیر عامل : مطابق اساسنامه می باشد.

اداره ثبت شرکت ها و موسسات غیرتجاری
واحد ثبتی تبریز
۱۳۸۸/۲/۲۷

حق الثبت : مبلغ ۷/۵۰۰ ریال به حساب شماره ۹۳۰۰۶ بانک ملی شعبه مرکزی تبریز.

ائل‌بیلیمینین سؤزو

ائل‌بیلیمی مجوز آلدی

کاظم عباسی

اوزون ایللر بویو، بؤیوک نفوس صاحیبی اولان بیر ملت اولدوغوموزا رغماً، کیملیگیمیزی بللی ائدن اؤزه‌للیکلریمیزین بیر چوخونو اونودوب قورویا بیلمه‌ین حالا گلیب چیخدیق. آذربایجانلی اولدوغوموزو گؤسترن، تکجه دانیشدیغیمیز سینیق-سالخاق تورکجه‌دیر. یاشادیغیمیز شهرلرده قارشیلاشدیغیمیز بیر چوخ اینساندان نادیر حالدا بیر بند بایاتی اوخویا بیله‌جک بیرینه راستلاشماق اولور. ائشیدیلن قیسا، آنجاق ساغلام بیر تورکجه جومله‌نی تکرار ائده‌بیلمه‌ین قَدَر آسیمیله اولدوغوموز آپ-آیدین‌دیر. آنجاق بیزی، بیر ملت اولاراق، بیز ائدن بوتون بو کیمی اؤزه‌للیکلردن باشقا و ان اؤنملیسی، بیلینج (آگاهی) ساحه‌میزده گندن پروسه‌لردیر. عالیملرین بیر سیراسی میلت آنلامینی اساساً، اینسانلارین اؤزبیلینج(خودآگاهی)لری ایله آچیقلاماغا چالیشمیشلار.

بیزیم آذربایجان میلتی اولدوغوموزو خاطیرلاتماقلا اؤزبیلینج ساحه‌سینده ملت‌لشمه‌میزی گرچکلشدیرمه‌نین چوخ چئشیدلی یوللاریندان بیری ایسه فولکلوریک ماتریاللاریمیزا ییه‌لنمکدیر. بورادا اونودولماقدا اولان ماتریاللاری توپلاییب، اینجه صنعت‌دن فایدالاناراق، یئنی یوللار و بو گونون واسیطه‌لری ایله ملت‌یمیزه گئری قایتارماق، باشقا یوللارین اؤنملی‌لیگینه گؤز یوممادان، یوللارین ان اؤنملی‌لریندن ساییلیر. فولکلورون ذاتی اؤزه‌للیکلرینی گؤز اؤنونه آلاندا همین یولون تک باشینالیقدا یا ایسه کیچیک جمعیتلر طرفیندن گئدیله‌بیله‌جگینین ایمکانسیز اولدوغو آشکار اولور. بونا گؤره‌ده بو ساحه ایله مشغول اولانلار یا مشغول اولماق ایسته‌ینلر بیر بیر ایله هر زامان علاقه ساخلامالیدیرلار و بو ایش اوچون، کیچیک ده اولسا، شرایطین یاراندیغینا اینانیریق.

تره‌تیزه	**Tərətizə**	قادینلارین سودونو آرتیرار، بؤیرک داشلارینی اریدر، معده و اون ایکی بارماق یارالارینی ساغالدار، قاندا اولان یاغلاری اریدر، خفه‌نه‌یه فایدالیدیر، بئیین سکته‌سینین قارشیسینی آلار، جیلد خستلیکلرینی درمان ائدر. (عر: حب الرشاد، فار: تره شاهی)
تورش لومو	**Turşlumu**	دیش اتلرینی مؤحکملندیرر، ایچری قانامالارینین قاباغینی آلار، اورک دؤیونتولرینی دوزلدر، هضمه کؤمک ائدر، بوغاز آغریسینی توختادار. (عر: لیمون بلدی، فار: لیمو ترش)
توکلوجه	**Tüklücə**	حامیله قادینلارین سودونو چوخالدار، معده‌نی گوجلندیرر، نفس بورولارینی آچار، قلبی و آغ جییری قوّتلندیرر، بوغاز آغریسینا فایدالیدیر. (عر: حب الفیل، فار: مرزنجوش)
اوزرلیک	**Üzərlik**	هاوانی میکروبلاردان تمیزلر، بئل، دیش آغریلارینا و استما فایدالیدیر. (فار: اسفند)
اوزوم	**Üzüm**	شادلیغا سبب اولار، قانی تمیزلر، جینسی اورقانی گوجلندیرر، اورک، بؤیرک و باغیرساقلاری قوّتلندیرر، اوزده اولان قیریشلاری آزالدار، عصب سیستیمینه فایدالیدیر. (عر:عنب، فار: انگور، یونانجاسی: ائستافیل)
یاشیل بیبر	**Yaşılbibər**	اوشوتمگه یاخشیدیر، دیش اتلرینی مؤحکملندیرر، اؤسکورمه‌نین قاباغینی آلار، بئل آغریسینا فایدالیدیر، شادلیق وئرر، قانی دورولدار. (عر: فلفل اخضر، فار: فلفل سبز)
یئکه یاپراق	**Yekəyapraq**	حساسیته قارشیدیر (آنتی آلرژی)، جیلد حساسلیغینی آرادان آپارار، قانی تمیزلر، دیش آغریسی، قیزیلجا، ساری‌یارا کیمی خستلیکلره فایدالیدیر. (عر: راس الجامه، فار: فیل گوش)
یئمیش	**Yemiş**	افشارلاردا کیشمیش سؤزو یئرینه یئمیش سؤزو ایشلنر. قاندا اولان سملری آزالدار، باغیرساقلاری یوموشادار، قان یاغینی آزالدار، عصبلری قوّتلندیرر، نفس بورولارینی آچار، جینسی اورقانلاری گوجلندیرر. (عرب: زبیب، فار: کشمش)
یئر کؤکو/ گشیر	**Yerkökü / gəşir**	قانی تمیزلر، باغیرساقلاری تمیزلر، قانین یاغینی اریدر، جینسی اورقانلاری گوجلندیرر، دامارلاری آچار، گؤزو گوجلندیرر، ساکیتلشدیریجیدیر. یئرکؤکونه افشارلارین بیر چوخو کئشیر ده دئیرلر.

ساریمساق	Sarımsaq	ایشتاهانی چوخالدار، قانی تمیزلر، بدنده اولان چیرکلری آرادان آپارار، عصبلری و بؤیرکلری قووتلندیر، گریپه قارشیدیر، بوغاز و قارین آغریسینا فایدالیدیر. (عر: ثوم، فار: سیر)
ساری یونجا	Sarıyonca	یوخو گتیرر، باش آغریسینا، بورون توتولماسینا و بؤیرک آغریسینا فایدالیدیر. (عر: اکلیل‌الملک، فار: یونجه زرد)
قوزو دیلی	Quzudili	سیغیر دیلی {تور. افشارلاری}، سوسوزلوغون قاباغینی آلار، آغری کسیجیدیر، گئجه ایدرارینی اؤنلر، خفنگه، دامار قانامالارینا، آغ جییر یاراسینا، بؤیرک شیشمه‌سینه، اورک آغریسینا، آغیز یاراسینا، بوغاز قوووشماسینا و بئل آغریسینا فایدالیدیر. (عر: لسان الحمل، فار: بارهنگ)
شافتالی	Şaftalı	آغریلاری ساکیتلشدیرر، آغیزا خوش قوخو وئرر، سوسوزلوغا قارشیدیر، باغیرساقدا اولان قوردلاری دفع ائدر، قولاق آغریسینی توختادار و قارنی یوموشادار. (عر: تفاح تازی، فار: شفتالو)
شاتوت	Şatut	بؤیوک قیرمیزی توت دئمکدیر. بدنده اولان زهرلری آرادان آپارار، آغیز و بوغاز آغریلارینا قارشیدیر. (فار: شاه‌توت)
شلقم	Şəlqəm	عصبلری، حافیظه‌نی قوّتلندیرر، بؤیرکلری گوجلندیرر، باغیرساق و بوغازین شیشلرینی توختادار، خفَنگه و قان آزلیغینا فایدالیدیر، گؤز ایشیغینی آرتیرار. (عر: شلجم، فار: شلغم)
شیرین بادام	Şirinbadam	کؤرپه‌لی قادینلارین سودونو آرتیرار، معده‌نی و عصبلری قوّتلندیرر، جینسی اورقانی و بؤیرکلری گوجلندیرر، اؤسکورمگه، هضمه، دری قاشینمالارینا فایدالیدیر. (عر: لوزجئیلی، فار: بادام شیرین)
شیرین بیان	Şirinbəyan	معده و باغیرساق ناراحاتلیقلارینا درماندیر، خفَنگه و قارا جییر ورمینه فایدالیدیر، عصبلری، بؤیرکلری و قارا جییری قوّتلندیرر. (عر: شجره السوس فار: شیرین بیان)
شیرین لومو	Şirinlumu	معده یاراسینا فایدالیدیر، آستمانی یاخشیلاشدیرار، بؤیرکلری تمیزلر، قلبی گوجلندیرر. (فار: لیمو شیرین)
شوووت	Şüvüt	عصبی نوخوشلوقلارا، قارین آغریسینا، باغیرساق شیشمه‌لرینه درماندیر، قادینلارین سودونو چوخالدار. (عر: سزاب‌البر، فار: شوید)

دؤرد ایل اؤنجه دیلماج درگیسی و آپاق درنگی تشبثی ایله بیرینجی فولکلور سمپوزیومو تبریزده قورولدو. بو ایکی گونلوک اوتورومون سونوجلاریندان بیری آذربایجان فولکلور فوندونون تشکیل ائدیلمه‌سی ایدی. همین سونوجون گرچکلشدیرمه‌سینین ایلک آددیملاری ایکی ایل اؤنجه دیلماج درگی‌سینین اؤنجوللوگو ایله آتیلدی، آنجاق همین درگی‌نین منطق‌سیز سیاستلره قوربان گئتدیگینه گؤره آتیلان آددیملارین سرعتی یئترلی اولمایيب، تشکیل اولونان قروپ بؤیومه‌دی. البته همین کیچیک قروپ اؤز علاقه‌لرینه احتیاط ایله قول-قاناد وئردیگینه رغماً گؤزه گلن ایشلره امضا آتا بیلدی، آمما یوخاریدا قئید ائدیلدیگی کیمی فولکلور ساحه‌سینده باشاریلار الده ائتمک اوچون چوخ سایلی و قایغی‌کئش اینسانلارین بیر آرایا گلمه‌لری گرکدیر.

فولکلور فوندونون تشکیلی اوچون آتیلان ایلک آددیملاردان ایکی ایل سونرا نهایت بیر "غیر انتفاعی موسسه" اولاراق مجوز الده ائدیلدی. "موسسه غیرانتفاعی آذربایجان ائل‌بیلیمی" بو گون حقوقی شخصیته مالیک بیر درنکدیر. همین درنک چرچیوه‌سینده فولکلور فوندوموزون تشکیلی اوزره چالیشماغی یئرلی گؤروب بو ساحه ایله مشغول اولانلار و ماراقلانانلاری هر نوع امکداشلیغا دعوت ائدیریک. ائل‌بیلیمی ایله علاقه ساخلاماغین یوللاری بئله‌دیر:

دفترین عنوانی: تبریز، دارایی خیاوانی، مجتهدلر کوچه‌سی، امیریه پاساژی، همکف، نؤمره 52 (دفترده کسین اولدوغوموز گون شنبهلر 19-17 ساعاتلاری آراسینداديز)

دفترین تلفن نؤمره‌سی: 5240561

e.mail عنوانیمیز: azerfolklor@gmail.com

اینترنت سایت‌یمیز: elbilimi.com

فولکلوریک خاطیره‌لر(2)

حاج حسین آغا نخجوانی‌دن ائشیتدیکلریم

علیرضا صرافی

حاج حسین آغا نخجوانی آتام ایله یاخین یولداشلیغی وار ایدی، تقریبا قیرخ ایل اول "مین-اوچ یوز قیرخلی ایللرده" اونلار، آلله سلامت ائله‌سین **بیت‌الله جمالی** ایله هر هفته بیر آرایا ییغیلیب، شیرین-شیرین صؤحبتلشردیلر.

حاج حسین‌آغادان ائشیدیب، یادیمدا ساخلادیغیم بیر نئچه فولکلوریک خاطیره‌م وار کی اونلارین ایکیسینی بوردا یازماق ایله کیفایتلنیرم.

1- بیر دفعه ده او منیم سؤزومه باخدی

دئییرلر: چوخ قدیم زامانلاردا تبریزده بیر ناماز قیلان، آللاهدان قورخان حامبال وار ایمیش بیر گون کوچه‌لرین بیرینده یورغون—آرغین یول گئدیرمیش، گؤرر کی بیر بالاجا اوشاق دام اوستدن آیاغی سوْروشوب، یئره دوشمکده‌دیر. حامبال اوشاغا طرف قاچا-قاچا دئییر:

-توت ... توت !!

دئییرلر حامبال "توت..توت" دئیینجه، اوشاق یئرنن گؤی آراسیندا سانکی بیر نئچه لحظه دایانیر، حامبال اونا یئتیشیر ، ایکی اللی اوشاغی توتوب، یئره قویور.

قاتیق اوتو	Qatıqot	یوغورت اوتو {تور. افشارلاری}، یارالاری توختادار، قانی تمیزلر و قاندا اولان یاغلاری اریدر، قان باسینجینی آزالدار، دمیروو آرادان آپارار، جیلد قاشینمالارینا فایدالیدیر، بؤیرک داشلارینی اریدر. (عر: حشیشه الافعی، فار: علف ماست)
		قانی تمیزلر، قارنی یوموشادار، آغریلاری آزالدار، باغیرساق قیسیلمالارینا فایدالیدیر، درینی یئنی‌له‌مگه یارارلیدیر، بؤیرک داشلارینی اریدر. (عر: حشیشه العرص، فار: غاز یاغی)
		ترله‌دندیر، قارنین کؤپونو آلار، معده‌نی گوجلندیرر، جینسی اورقانلاری ... اسود، فار: فلفل سیاه)
		... سینه فایدالیدیر، قانی تمیزلر. (عر: قره قاط، فار:
		... ولدار، گریبه فایدالیدیر. (عر: فلفل احمر، فار:
		... جلندیرر، ساکیتلشدیرر، سئوینج وئرر، قان باسینجینی آزالدار، دیس و بوغاز آغریسینی آزالدار، حافیظه‌نی و دیش اتلرینی قوّتلندیرر. (عر: ورد احمر، فار: گل سرخ)
قورا	Qora	قانی دورولدار، بدنده اولان زهری دفع ائدر، عصبلری قوّتلندیرر، قاندا اولان یاغلاری آزالدار، گؤز ایشیغینی قوّتلندیرر، بئیین کریزینه قارشیدیر. (عر: حصرم، فار: غوره)
قوز	Qoz	قانی تمیزلر، قاندا اولان یاغلاری اریدر، باغیرساق یارالارینی توختادار، حافیظه‌نی گوجلندیرر، دامارلاری آچار، بئینی قوّتلندیرر، بدنین آرتیق یاغلارینی اریدر. (عر: احروت، فار: گردو)
قورو لومو	Qurulumu	قاندا اولان یاغلاری اریدر، دامارلاری آچار، قلبی قوّتلندیرر. (فار: لیمو خشک)
قوش بورنو	Quşburnu	تور. افشارلارینا عاییددیر. باواسیل (باسورا، هئموروید) عاریضه‌سینی توختادار، چای کیمی ایچیلدیگینده بدنین عمومی گوجونو آرتیرار، گریپه فایدالیدیر.
ساری کؤک	Sarıkök	بویلو قادینلارین سودونو چوخالدار، قارنین کؤپونو آلار، آیاق آغریلارینی توختادار. (عر: خشت الحیه، فار: مارچوبه)

مرزه	Mərzə	قانی دورولدار، خفَنگه، بؤیرکلره و عصبلره فایدالیدیر، باغیرساغی و جینسی اورقانلاری قوّتلندیریر. (عر: صعتر البر، فار: مرزه)
موویز	Moviz	قارا یئمیش ایسه دیبلیر. بؤیرکده کی داشلاری اریدر، آغ جییری و قلبی قووّتلندیریر. (عر: زبیب، فار: مویز)
نانه	Nanə	قانی دورولدار، گریپه و عصبلره فایدالیدیر، قارین کؤپونو آلار. (عر و فار: نعناع)
نار	Nar	قانی دورولدار، دیش اتلرینی گوجلندیریر، آغ جییری، معده‌نی و باغیرساقلاری قوّتلندیریر، قولاق آغریسینا فایدالیدیر. (عر: الفان، فار: انار)
پالید:	Palıd	قانی دورولدار، یارالاری توختادار، دامارلاری آچار، بوغاز قووّوشماسینا و باغیرساق یاراسینا فایدالیدیر. (عر و فار:بلوط).
بادیمجان	Pamidor	قانی دورولدار، قارینی یوموشادار، آغیز قابارماسینا و قولاق آغریسینا فایدالیدیر، هضم سیستیمینی یاخشیلاشدیرار. (عر: قهقهب، فار: بادمجان)
پاخلا	Paxla	قانی چوخالدار، ایچ قانامالارینین قاباغینی آلار، قادینلارین سودونو چوخالدار، بؤیرکده اولان داشلاری اریدر، بدنده‌کی قارا خاللاری آرادان آپارار، باغیرساق یارالارینی توختادار، جینسی اورقانی و آغ جییری قوّتلندیریر، گریپه (سویوق دیمه‌یه)، قورو اؤسکورمگه، یوخوسوزلوغا و قولونجا فایدالیدیر. (عر و فار:باقلا)
قاباق	Qabaq	سوسوزلوغا فایدالیدیر، قارنی یوموشادار، حافیظه‌نی و معده‌نی قوّتلندیریر. (عر: قرع روحی، فار:کدو حلوایی)
قابار	Qabar	دیش آغریسینا فایدالیدیر، قارین کؤپونو آلار، عصبی و جینسی اورقانلاری قوّتلندیریر، دریده‌کی لکه‌لری یوخ ائدر. (عر: شوک الحمار، فار: کبر)
قارنی یاریق	Qarnıyarıq	گریپه، باش و معده آغریسینا فایدالیدیر. (فار: اسفرزه، عربجه:حشیشه البراغث، لاتینجه: ایسفیوس)
قارپیز	Qarpız	حامیله قادینلارین سودونو چوخالدار، سوسوزلوغا فایدالیدیر، معده‌نی گوجلندیریر. (عر: دابوقه، فار: هندوانه)

قاباق ردیفده ساغدان سولا: بیت الله جمالی، رحمتلی حاج حسین آغا نخجوانی، احمد صرافی (مهندس علیرضا صرافی‌نین اتاسی)
(تشکیل رضاخان اوردوسونون [illegible] چکیلمیش عکسیدیر)

بونو گؤروب، ائشیدن جماعت تؤکولوب، اونون کؤهنه پالانین تبرک اولسون دئییه سؤکوب ، اؤز آرالارایندا پایلارلار.

حامبالین زیارتینه گلنلر سوروشورلار : سن عجب خوشبخت آدامسان، نه جور اولدو کی آللاه، توت دئیرکن سنین سؤزونه باخدی؟

حامبال دا اونلارین جاوابیندا دئیر:

آللاه ائله هئچ ده عجب بیر ایش گؤرمه‌دی، من بیر عؤمور اونون سؤزونه باخمیشام، بیر دفعه ده او منیم سؤزومه باخیب!.

حاج حسین آغا دئییردی بو حامبالین قبری هله ده زیارتگاهدیر و تبریزده قالیر.

-2

ائششکلر و

پالان‌تیکنلر

دئییرلر: کندین بیرینده بیر قوجا پالاندوز وار ایمیش، او قوجالدیغینا گؤره گؤزو یاخشی سئچمیر و پالانلاری اَیری-بویرو تیکیر، اونونچون ده ائششکلرین کؤرگی یارا اولموشدو. ائششکلر بیر گون ییغیلیب، آللاها دوعا ائلرلر کی آی آللاه بو پالان‌تیکنی اؤلدور، کندیمیزه جوان بیر پالان‌تیکن گلس‌ی‌ن، بلکه جانیمیز راحالتلیغا چیخسین.

از قضا بیر نئچه گون سونرا قوجا اؤلر و آللاهدان اولان کیمین، چوخ کئچمز کی بیر جوان پالان‌تیکن کنده گلر، ائششکر سئوینیب، شیلاق آتارلار کی یقین بیزیم دوعامیز حق درگاهیندا قبول اولوب! قوجا پالان‌تیکنین الیندن قورتولدوق.

اما اونلارین بو سئوینمه‌سی چوخ سورمز . سن دئمه بو جوان پالاندوز دا ایشینده ناشی ایمیش و تیکدیگی پالانلار ائششکلرین بئلینه یاخشی یاتمیر، اونلاری اولکیندن ده بتر اینجیدیر و بئللرین یارا ائدیردی... ایل دؤنر آی دؤنر، ائششکلر دها بو وضعیته دؤزه بیلمزلر، یئنه بیر آرایا گلیب، آللاها دوعا ائدرلر کی اونلاری بو ایکینجی پالان‌تیکنین ده شرّیندن قوتارسین!

بو دفعه ده شانس اوزریندن چوخ چکمز کی بو پالان‌تیکن ده کندی ترک ائدیب، چیخیب گئدر . ائششکچیلر گندیب، آیری بیر پالان‌تیکنی اونون یئرینه گتیررلر، ائششکلر یئنه سئوینر، شیللاغا قالخارلار کی دئیه‌سن داها جانیمیز راحاتلیغا چیخاجاق.

آما بو اوچونجو پالان‌تیکنین ده الی آیری‌یمیش، پالانلاری اولدوغوندان داها کیچیک تیکیردی، بو دا ائششکلرین بئل-بوخونون داها دا چوخ یارالادیب، قانادیردی.

نهایت ائششکلر جانا گلرلر و یئنه ده، ییغیلیب آللاه دوعا ائدلرلر. اما بو دفعه دوعالاری باشقا جور ایدی، اونلار داها یاخشی پالان تیکن طلبینده آللاهدان بیر شئی ایستمه‌ییب، اوندان ایسترلرکی، بوندان سونرا اونلاری ائششکلیکدن قوتارسین!!!

کرویز	**Kərəviz**	بدنین سملرینی دفع ائدر، قانین یاغینی اریدر، آغیزدا اولان قابارلاری توختادار، دیش اتلرینی مؤحکملندیریر، عصبلری قوّتلندیریر. (عر: کرسم، فار: کرفس)
کونجود	Küncüd	بوغازی یوموشادار، عصبلری راحاتلادار، دامارلاری آچار، باغیرساقداکی یارالاری توختادار، جیلد قاشینمالارینا فایدالیدیر. (عر: جلجلان، فار: کنجد)
کونجود اونو	Küncüd unu	بدنین عمومی قوّولنمه‌سی اوچون ایستیفاده اولونور. (فار: ارده)
کوندور	Kündür	حافیظه‌نی گوجلندیریر، معده‌نی راحاتلادار، قارین کؤپونو آلار، باغیرساق یارالارینی توختادار، نفس بورولارینی آچار، عصبلری راحاتلادار. (عر: سبت، فار: کندر)
ماغارا گیلاسی	Mağara gilası	باش آغریسینا،باغیرساق ورولوغونا فایدالیدیر،ب ؤیرک داشلارینی اریدر،معده‌نی گوجلندیریر، دریده کی قیرمیزی خاللاری آرادان آپارا. (عر:شجره الوند، فار:برگبو)
مامیر	Mamır	نفس بوروسونو آچار، گؤز ایشیغینی چوخالدار، دامارلاری آچار، قارین آغریسینا فایدالیدیر. (عر: حشیشه الخطف، فار: ماميران)
مکه توکو	**Məkə tükü**	تور و قارغی دالی توکو ایسه آدلانیر. بؤیرکده‌کی داشلاری اریدر، گریبه فایدالیدیر، دری قاشینمالارینا یارارلیدیر، دالاق شیشمه‌سینی یاتیردار. (عر و فار:کاکل ذرت)
مرجیمک	**Mərcimək**	شادلیق گتیرر، جیلدی یوموشادار، حافیظه‌نی قوّتلندیریر، بؤیرگی گوجلندیریر، قانسیزلیغی درمان ائدر، جینسی اورقانلاری قوّتلندیریر. (عر و فار:عدس)
مریم چیچگی	**Məryəm çiçəyi**	دامارلاری آچار، قادینلارین سودونو چوخالدار، بدنی ترله‌در، باش آغریسینا فایدالیدیر. (یون: یوققلانیوس، عر: شجره مریم، فار: گل مریم)
مریم گولو/ یووشان اوتو	**Məryəm gülü**	مریم گولونون باشقا آدی یووشان اونودور، اونا افشارلار آراسیندا "آجی یاوشان" دا دئییلیر. مریم گولو آلرژینی آزالدار، بدن قانامالارینین قاباغینی آلار، شادلیق وئرر، خفَنگه فایدالیدیر، عصبلری راحاتلادار، باغیرساق یارالارینی توختادار. (عر: مریمیه، فار: گل مریم)

گؤی‌زبان	Göyzəban	قارنی یوموشادار، عصبلری راحاتلادار، هضمه کؤمک ائدر، دامارلاری آچار، گریپه و سوسوزلوغا فایدالیدیر، معده یارالارینی توختادار. (فار: گل گاوزبان)
گونه باخان	Günəbaxan	تورکیه‌ده آی چیچگی آدلانیر، عصبی‌لشمه‌نین قاباغینی آلار، گؤزو گوجلندیرر، دالاغا فایدالیدیر، باغیرساقلاری تمیزلر. (عرب: عبادالشمس، فار:آفتابگردان)
هئیوا	Heyva	بوغازی یوموشادار، دامارلاری آچار، دیش اتلرینین قاناماسینین قارشیسینی آلار، دئپرئسیونا قارشیدیر، حافیظه‌نی گوجلندیرر. (عر: سفر جل، فار: به)
ایسیرقان اوتو	Isırqanotu	تور / اف، یئل خسته‌لیگینه (روماتیزمه) فایدالیدیر، قلب خسته‌لیکلرینی توختادار.
ایسپاناخ	Ispanax	گ... [illegible] دلانان ایسپاناق، کؤرپه‌لی قادینلارین سودونو چ... [illegible]، خفه‌نیه [illegible]تما)، معده آغریسینا و سس توتولماسینا فا[illegible]. (فار:اسفنا[illegible]: سومخییوس)
اییده	Iydə	معده یاراسینی توختادار، باغیرساق قاناماسینین قارشیسینی آلار، گریپ و عصب سیستیمینه فایدالیدیر، گؤزو ایشیقلاندیرار. (عر: صفصاف فار: سنجد)
کاهی	Kahı	قارنی یوموشادار، قادینلارین سودونو چوخالدار، قانی تمیزلر، قانین یاغینی اریدر، هضمه کؤمک ائدر. (فار: کاهو)
کهلیک اوتو	Kəhlikotu	اورک آغریسینا فایدالیدیر، دالاق و باغیرساقلاری راحاتلادار، آیاق آغریسینی توختادار، بورون قاناماسینین قاباغینی آلار، نفس بوروسونو آچار. (فار :کاکوتی)
کلم	Kələm	قانی تمیزلر و یاغینی اریدر، تیترمگه فایدالیدیر، قورو اؤسکورمه‌لری توختادار، باغیرساق شیشمه‌لرینی یاتیردار. (عر: کرنب، فار: کلم)
کنگر	Kəngər	بدن یارالارینی توختادار، باغیرساق و جییر شیشمه‌لرینه و معده یارالارینا فایدالیدیر، گریپه فایدالیدیر، قاندا اولان یاغلاری اریدر، باش آغریسینی توختادار. (عر: حبذل، فار: کنگر)

ائلین دیلیند دولانان

آلقیشلار –قارقیشلار؛

(سئیداوا قارقیشلاریندان اؤرنکلر)

احد فرهمندی (تبریز، 88/2/11)

آلقیش سؤزو خالق دیلینده قارشیدا اولان آدامین یاخشیلیغی‌نین ایسته‌نیلدیگینی گؤسترن، قارقیش ایسه تام ترسینه، دئییلن آدامین پیسلیگینی ایسته‌ین سؤز ترکیبیدیر. آلقیشلار دانیشیغی بزین، درین دویغولاری اوزه چیخاران، سؤزو گوجلندیرین دیل عونصورو اولوب، قیسا اولدوقلاری اوچون، تئز دوشونولن، هامینین یادداشیندا راحات ثبت اولوب قالاندیر. دئمک آلقیشلار نئچه کلمه سؤز ترکیبینده یاخین محبت حیسّینی داشیدیقلاری اوچون خالقین آراسیندا ایشله‌نیلن گؤزل سؤزلردیر. «چیراغین سؤنمه‌سین» دئدیکده ایکی کلمه ایله بیر عایله‌یه دیریلیک، ایشیقلیق، ایستیلیک و ... آرزیلانیر. بو آلقیشی ائده‌نین اؤرگینده، دئییلن کیمسه‌یه درین محبتینی دویماق اولار.

آلقیشلا قارقیشلارین ایشله‌نیلن یئرلری، سؤیله‌نیش مقصدلرینه باغلی اولاراق آتالار سؤزلری و دئییملر کیمی عمومیت داشیمازلار. اونلار دویغولارا باغلی اولاراق خصوصی دیلکلری تمثیل ائتدیررلر. بو باخیمدان ایستیفاده ساحه‌لری معین بیر محدودلوق داشییار . بعضا بیر قارغیش ایله بیرینی محاکیمه‌یه

چکیب قطعی حکم وئریلر. گاهدان قارغیش تاثیرینده چوخلاری پیس ایشلریندن دالی اوتوروب اؤزلرینی اصلاح ائتمگه چالیشیرلار.

اؤرنک اوچون «همیشه گؤزون اوندا- بوندا اولسون» قارغیشی ایله حکم وئرن کیمسه، ائشیدنی فیکره سالیب سؤزون ندنینی دوشونمگه چالیشدیریر، او شخص قارغیشین معناسینی بیلدیکده، پیس عمللری اوچون هده‌لندیگینی آنلایاراق، یاخشی ایشلر گؤرمگه جان آتیب بیر ده بئله سؤزلر ائشیتمگه راضیلاشانمیر. دئمک بیر قیسا سؤزله یولونو چاشمیش، جان اینجیدن ایشلر گؤرنی، دوز یولا قایتاریب، اصلاح ائتمک اولور.

آلقیش‌لارلا قارغیش‌لار کؤکلو سؤز قالیبی اولاراق چوخ کئچمیش زامانلاردان دیلدن- دیله کؤچورولرک گونوموزه گلیب چاتمیشدیر. بونلارین بیر بؤلومو ده انسانین حیاتا باخیشی دییشمه‌سیله آرادان گئتمیشدیر. بو سؤزلرین چوخو فردی ایستکلری آرخادا قویاراق دوشونجه یولو ایله خالقین آغزینا دوشرک عمومی‌لشمیشدیر.

آلقیشلارلا قارغیشلارین قایناغینی تاپماق اولدوقجا چتیندیر و عمومییتله یاشانمیش بیر حادیثه‌دن قایناقلانمیشلار. بونلار دا اینسانا، خالقا باغلی بول- بول موضوعلار واردیر. آلقیشلاردا انسانا حؤرمت گؤزو ایله باخیلدیغی اوچون اونا اوستون دَیر وئریلیر. قارغیشلادا، خالق حاقین یئینلره، اؤز قازانجلارینی هر نه‌دن اوستون توتانلارا، دوشونجه‌دن اوزاق دورانلارا، نانکورلارا، آتا- آنا حاقین داناناڵارا، قونشولوق حاقلارینی بیلمه‌ینلره و... گؤز یومولمادان تنقیدیانا سؤزلر دئییلیر. آلقیشلارلا غارقیشلارین دئییم باخیمیندان قیسا، آنجاق معنا اؤزره کؤکلو و درین اولمالاری اونلارین عمومی خصوصیتلریندندیر. دیله گلن آلقیشلارین ترکیبینده اخلاق قایدالاری اولدوغو اوچون آتا- بابالارین تجربه‌لرینی آیدینجاسینا گؤرمک اولور.

اسکی داستانلارلا خالق حکایه‌لرینین بعضی یئرلرینده دئییلن آلقیش و قارقیشلارا راستلاشیریق. دده قورقود بویلاریندا[1] درین معنا داشییان دوشونجه دولو آلقیشلار حئیرت ائدیجیدیر. اؤرنک اوچون:

«ساغ واریب، اسن گله‌سن!» (ساغ گئدیب،سالامات قاییداسان)،

«کؤلگه‌لیجه قابا آغاجین کسیلمه‌سین» (کؤلگه یایان کؤکلو آغاجین کسیلمه‌سین)،

«گؤرکلی سویون قوروماسین» (پارلایان دورو سویون قوروماسین)،

«چالیشاندا قارا پولاد اؤز قیلینجین کوتَلمه‌سین» و ... .

آدی گئدن کیتابین بویلاریندا چوخلو قارغیشلار دا گؤزه چارپیر. اؤرنک اولاراق:

«آغ ساقالی بابان بوکولی اولا»،

[1]- دده قورقود کیتابی- م.ع. فرزانه -ایلک چاپ- فرزانه انتشاراتی -1358

چدنه	Çədənə	قارینین کؤپونو آلار، اورک آغریسینا، قارین سانجیسینا و باش آغریسینا فایدالیدیر، عصبلری و معده‌نی قوّتلندیریر. (عر: حشیشه الفقر، فار: شاه دانه)
چؤل یئرکؤکو	Çölyerkökü	بدنی ساکیتلشدیریر، یوخوسوزلوغا یاخشیدیر، آیاق آغریسی، بئل آغریسینا فایدالیدیر، جینسی اورقانلاری گوجلندیریر. (عر: حرث الفیل، فار: هویج وحشی)
داغ سوغانی	Dağsoğanı	بدنی کؤکلدر، آغ جییرلری تمیزلر، بدنده اولان یارالارین توختاماسینا کؤمک ائدر. (عر: بصل الماکول، فار: تلخه پیاز)
داری	Darı	داری قارین آغریسی و قیزدیرمایا فایدالیدیر، قانی تمیزلر، قارین کؤپمه‌سینین قاباغینی آلار. (فار: ارزن).
دویو	Düyü	دالاغی و بؤیرگی قوّتلندیریر، سوسوزلوغو آرادان آپارار، معده یاراسینی توختادار، گریپه و یوخوسوزلوغا یاخشی گلر. (عر: ثمن، فار: برنج)
انجیر	Əncir	قانی تمیزلر، باغیرساقلاری یوموشادار، بؤیرکلری گوجلندیریر، نفس دارلیغینا فایدالیدیر. (عر: تین، فار: انجیر)
ازگیل	Əzgil	ساکیتلشدیریجیدیر، کؤکسو یوموشادیر، معده شیشمه‌سینه، اورک دؤیونمه‌سینه و بوغاز آغریسینا فایدالیدیر.
فولوس	Fulus	باغیرساقلاری یوموشادار، دالاقدا اولان ورمی یاتیردار، معده‌نی قوّتلندیریر، اوشاقلارین قارنینی یوموشادار. (عر: سیال، فار: خیار هندی)
گئجه چیچگی	Gecəçiçəyi	بدنده اولان یارالارین توختاماسینا کؤمک ائدر، جینسی اورقانلاری قوّتلندیریر، ساکینلشدیریجیدیر. (عر: منثور اصفر، فار: شب بو)
گرچک	Gərçək	قارنی یوموشادار، باغیرساقلاری تمیزلر، آیاق آغریلارینی توختادار. (عر: طهرا، فار: گرچک)
گون	Gəvən	اؤسکورمه‌نی توختادار، حافیظه‌نی گوجلندیریر، آغ جییر قاناماسینی و معده یاراسینی توختادار، توکلرین کؤکونو قوّتلندیریر، درییده‌کی لکه‌لری آرادان آپارار. (عر: مخلب القاب، فار: گون)
گؤبلک	Göbələk	مانتار {تور. افشارلاری}، حافیظه‌نی گوجلندیریر، عصبی و جینسی اورقانلاری قوّتلندیریر، بدنده اولان چیرکلری آرادان آپارار، گؤزون قوّه‌سینی چوخالدار. (عر: شحم الارض، فار: قارچ)

آغیز/ بولاما	**Ağız**/ bulama	یئنی دوغموش اینگ‌ین ایلک سودو. بو سؤز تورک دیللریندن فارسجایا کئچمیش و فونتیک ترکیبی دییشمه‌دن آغوز تلفظ ائدیلیر. بدنین عمومی گوجلنمه‌سی اوچون ایستیفاده اولونور، جینسی ناراحاتلیقلارا فایدالیدیر. (عر: لبا، فار:آغوز)
آلچا	Alça	قاندا اولان شکرلری تمیزلر، قارنی یوموشادار، بؤیرکلری گوجلندیرر. (فار: گوجه سبز)
آلیبالی	Alıbalı	قانین قندینی آزالدار، قانی دورولدار و بؤیرکده اولان داشلاری اریتمگه کؤمک ائدر. (روسجاسی: ویشنه، عر:صب الملک و قراصیا)
آلی بوخارا	Alıbuxara	بوغاز آغریسینا. قان آزلیغینا، سس توتولماسینا فایدالیدیر. (عر:یرقون، فار: آلوزرد)
آرمود/ امروت	Armud	بؤیورده اولان داشلارین اریمه‌سینه کؤمک ائدر، بئینی گوجلندیرر، عصبلری راحاتلادار، سوسوزلوغا فایدالیدیر، قان یاغینی آزالدار، قادینلارین حامیله‌لیکلرینین ایلک هفته‌لرینده اوشاقلارینین جینسیّتلری اوغلان اولسون دئیه آرموت تؤوصیه ائدرلر. (عر: انجاس، فار: گلابی)
بادرشبی	Badr**əş**bi	یوخو گتیرر، اورگی، بؤیرگی و عصبلری قوّتلندیرر، حافیظه‌نی گوجلندیرر، باش آغریسینا، خفنگه و قارین آغریسی کیمی خستلیکلره فایدالیدیر. (عر: حشیشه النور، فار: بادرنجبویه)
بالاق	Balaq	بدنی زهردن آریدار، قانی تمیزلر، آغیزا خوش قوخو وئرر، شادلیق وئرر، حافیظه‌نی و جینسی اورقانی قوّتلندیرر، توکون کؤکونو گوجلندیرر، اورگی راحاتلادار، خفنگه و بوغاز آغریسینا فایدالیدیر. (عر: تفاح مایی، فار: بالنگ)
بنؤوشه	**Bə**növ**şə**	قان باسقیسینی آزالدار،قلبی و کؤکسو گوجلندیرر، یوخوسوزلوغا و باش آغریسینا فایدالیدیر. (عر:اثرون، فار:بنفشه)
بوینمادرن	Boymad**ərə**n	قارین آغریسینا و عصبلره فایدالیدیر. (عر:جبق الراعی، فار:بومادران)
بولاق اوتو	Bulaqotu	بدنی ترلدر، کؤرپه‌سی اولان قادینلارین سودونو چوخالدار، بدنی گوجلندیرر، قارین کؤپمه‌سینه، باغیرساق یاراسینا و توک تؤکولمه‌سینه فایدالیدیر، اورک و بؤیرگی قوّتلندیرر. (عر: قره‌العین، فار: بولاق اوتو)

«قاریجیق اولموش آنان، قان یاش تؤکه»،

«قارشو یاتان قارا داغلار، قورویوب اوتی بیتمز اولسون»،

«قانلی- قانلی ایرماقلار، قورویوب سویی گلمز اولسون» و ... .

دئمک بو کیتابدا بویلارین سونوندا اوخوجولارا آلقیش سؤزلری سؤیله‌نیلدیگی اوچون دیقت ائدیلمه‌لیدیر. اؤرنک اوچون ***«بام بورانین اوغلو بامسی بیرک بویو»***[2]نون سونوندا اولان آلقیشلارا گؤز دولاندیراق:

«قارا داغلارین ییخیلماسین!/ کولگه‌لیجه قابا آغاجین کسیلمه‌سین!/ آغ ساققالی بابان یئری اوچماق(بهشت) اولسون!/ آغ بیرچکلی آنان یئری بهشت اولسون!/ اوغوللا- قاریداشدان آییرماسین! و...».

آلقیشلا قارقیشلار گونده‌لیک حیاتیمیزین بیر پارچاسیدیر. بؤیوکلرین کیچیکلره، کیچیکلرین بؤیوکلره سئوگیلری، حؤرمتلری، تعریفلری یا دا عصبی‌لشم یش اینسانلارین بیر-بیرلرینه اولان قیزینماقلاری (حیرصلری)، قیصاصلاری، چاره‌سیز قالماقلاری آلقیشلا قارقیشلاردا اؤزونو گؤستریر.

آلقیشلاردا سؤزون کؤکو دیلکدن آسیلی اولدوغو اوچون جومله، ایستگی ایفاده ائده‌جک بیر سؤزله تامام‌لانیر. اؤرنک اولاراق: «گؤزونه دؤندوگوم»، «چؤرگین بول، سوفره‌ن آچیق اولسون»، «وار- دؤولتین باشیندان آشسین» و ... . قارقیشلار دا دیلین طبیعی آخیشی ایچینده دئییلن سؤز بعضاً درین بیر دوشونجه‌نین کؤهنه و یئنی اینانجین ایزلرینی داشیباراق، دیقتی اؤزونه چکن اولور. بوتون قارقیشلارین کؤکونده گوج چاتماما نتیجه‌سی، رقیبین آللاها حواله ائدیلمه‌سی واردیر. بیر بؤلومده ده کؤهنه اینانج اساسیندا دوغا اوستو گوجلردن کؤمک دیله‌نیلیر. اورنک اوچون: « آللاه سنه قنیم اولسون»، «آللاه عومرونون برکتین گؤتورسون»، «ائوینی آللاه ییخسین»، «ناغافیل بلایا گله‌سن» و ... .

تبریزین دوغو یؤنونون 25 کیلومترلیگینده یئرله‌شن بوللو باغ- چیمنی اولان سئیداوا کندی چوخ قدیم بیر تاریخه مالیک اولدوغو اوچون، او یئرده سینه‌دفتر دگرلی انسانلارا توش گلمک اولور. اوسته یازیلان سؤزلره قوت اولاراق اؤلکه‌میزین بو بؤلگه‌سینده خالق دیلینده اولان بیر پارا قارقیشلاری، قوجامان آغ‌بیرچک، سئومه‌لی انسان؛ **«80 یاشیندا، ساوادسیز، سکینه خانیم غلام‌شاه»** آغزیندان ائشیدیب توپلادیم. گله‌جکده بو یئرده خالق دیلینده اولان آلقیشلاردان توپلاییب توحفه گتیرمگی آرزی ائدیرم.

- آرالیقدا قالاسان.
- آغلار قالاسان.
- آوارا قالاسان.

[2]- هامان ص 92

- o اله باخیم اولاسان.
- o باشوو(باشین) داشدان- داشا دَیسین.
- o پیس گونه قالاسان.
- o تای- توشونتان یاد اولاسان.
- o تورپاق سنتن اوجا دورسون.
- o توفاغین داغیلسین.
- o تون به تون دوشه‌سن.
- o تویوو (تویون) یاسان دؤنسون.
- o جیریق آغیزیندا قالاسان.
- o چیراغین سؤنسون.
- o خوش گونه حسرت قالاسان.
- o خیرنگین کسیلسین/ گئشسین.
- o درمانسیز درده دوشه‌سن.
- o دیب سوره‌سی[3] اولاسان.
- o سالّلار آتدا (آلتیندا) قالاسان.
- o فرمانوو قارنیوا گئشسین (ماشینی‌نین رولو قارنینا کئچسین).
- o قاپیلار آچیب گیرمییه‌سن.
- o قاپین چیرپیلسین.
- o قان اندره‌سن.
- o قانوو (قانین) ایچیوا دامسین.
- o قانووا (قانینا) بَلنه‌سن.
- o قانیوا (قانینا) بویاناسان.
- o قردشلروو (قارداشلارین) اؤلسون.
- o قره‌بخت اولاسان.

[3]- بو قارقیش کنده "سوره" آدلی اخلاقسیز بیر قادین شخصیتی اطرافیندایارانمیشدیر. همین قادینین ائوی دربندین دیبینده یئر آلمیشدیر.

اونلارین دا دؤرد اویماغی وار: قایی، یازیر، ائیمور، بَیدیلی. افشار سؤزو معنا باخیمیندان جلد، چئویک، حئیوانلارین اوونا ماراق گؤسترن معناسینی وئریر. ماجار تورکولوقو وامبئری ایسه افشار سؤزونو توپلایان، بیر یئره ییغان معناسیندا ایضاح ائدیر. تورکیه‌نین بؤیوک آراشدیرماچیسی زکی ولیدی توغان ایسه بو سؤزون "آوجی+ ار" ترکیبیندن گلمه‌سینه ایناتیر.

بیزجه افشار سؤزونون کؤکو "آو"-دیر (تورک لهجه‌لرینده اوو- دا تلفظ اولونور). "آو" سؤزو بیر یئره ییغماق، توپلاماق، سونرالار ایسه مجازی‌لشرک آو(اوو) "شیکار" معناسیندا ایشله‌نیر.

ایسلامیت‌دن اؤنجه بیزه گلیب چاتان اوغوز روایتلرینده ده افشارلارین وارلیغینی گؤروروک. داستانلارین بیرینده اوخویوروق: "اوغوز ائلی‌نین خاقانی کور ائرکی‌نین بیر قیزی واریدی. بو قیز چوخ گؤزل و عاغیللی ایدی. تومان بو قیزا ائلچی گلیر و قیزی آلیر. عئینی زاماندا آیخان آدلی بیر افشار ائلی‌نین خانی بو قیزی ایستمیشدیر...".

حاضیردا افشارلار ایرانین چئشیدلی بؤلگه‌لرینده، اورمو، زنجان، قزوین، خوراسان، شیراز، اصفهان، کهگیلویه، کرمان، سایین‌قالا (شاهین‌دژ)، تیکان‌تپه (تکاب)و س. یئرلرده توپلو اولاراق یاشاماقدادیلار. توپلادیغیمیز ماتریاللاردا (فولکلور نمونه‌لری، سؤز وارلیغی و س.) بوتون افشار طایفالاریندان، اؤزللیکله سایین‌قالا شیفاهی ادبیاتیندان یارارلانمیشیق. بو ساییدا ایشلنن اختصارلارین آچیقلاماسی بئله‌دیر:

تور= تورکیه

اف= افشار(لار)

عر= عربجه

فار= فارسجا

آجی بادام	Acıbadam	بؤیرکده اولان داشلاری اریدر، گؤز ایشیغینی چوخالدار، باش آغریسینا، قولاق ویزیلداماسینا، یاراغانا، اؤسکورمگه، دالاق آغریسینا، خفَنک (تنگ نفس) کیمی خستلیکلره فایدالیدیر. (عر: ارجن، فار: بادام تلخ)
آجی یاوشان	Acıyavşan	یووشان اوتو {آذ.}، ایشتاهانی آچار، معده آغریسینی کسر، باغیرساقلاری تمیزلر. (عر: مریمیه، فار: گل مریم)
آغ بیبر	**Ağ**bibər	دیش آغریسینا یاخشیدیر، آستما فایدالیدیر، حافیظه‌نی قوّتلندیر، معده‌یه یارارلیدیر. (عر: فلفل ابیض، فار: فلفل سفید)

افشارلا آراسیندا

تورکه‌چاره‌لرین آدی؛

(بیتگیلرین آدی تاثیری، خالق حکیم‌لیگینه عایید سؤزلر)

سیامک حسین‌علیزاده (ارگین)

افشارلار اوغوز ائلینین 24 بویوندان بیری و اولدوز خانین اوغلو ایله اوغوز خانین نوه‌لریدیرلر. افشارلار حؤکومت تشکیل ائدن بئش تورک ائلیندن بیریدیرلر.
اونلار اون‌بیر و اون‌ایکینجی عصرلرده سلجوقی‌لرله یاناشی حاکمیت تشکیل ائدندن سونرا ایرانا، عراقا، سوریه‌یه، آذربایجانا، آنادولویا، آوروپایا، کؤچموشلر. افشارلار آغ‌سونقور حاکمیتی آلتیندا "موصل" آتابَیلیگینی قوردولار و آنادولونو فتح ائتدیلر. افشارلارین اوچ اویماغی وار: قووت‌بیگی اوغوللاری، گوندوز اوغوللاری، گؤیبگ(کؤپک) اوغوللاری.
ایران افشارلاریندان، یعقوب آسلان‌اوغلو، شوملا قوش‌دوغان‌اوغلو باشچیلیغی آلتیندا خوزیستانا (اون‌ایکینجی عصیرده) و لوریستانا گلدی. شاملی، ایمانلی، آراشلی، گوندوزلو، تئکئشلی، کهگیللی، قیرخلی (نادیر شاه افشار بو بویا منسوبدور)، تکلی، ایمیرلی، شاهسئون، بیچاقچی، قایچیلی و س. ایراندا یاشایان افشار بویلاریدیر. افشارلار حاضیردا ایران، آذربایجان، تورکیه، سوریه، تورکمنیستان، اؤزبکیستان، باتی تیراکییا، قبرس (کیپیر)، افغانستان و باشقا اؤلکه‌لرده یاشاماقدادیلار.
اسکی تورکلرین دئییلیشینده و بوگون بیر چوخ دیالئکتلرده تلفظ اولونان "افشار" سؤزو فونئتیک باخیمدان قارشیلاشما حادیثه‌سی اولاراق و > ف دؤنوشمه‌سی (مئتاتئزا)، یاخود فارس دیلی تاثیری آلتیندا آفشار > افشار تلفظ اولونور. مشهور تورکولوق ماحمود کاشغارلی، اوغوز بویلاری ایچریسینده افشارلاردان دا سؤز آچمیشدیر. رشیدالدین-ه گؤره، حؤکمدارلارین چوخو افشارلاردان اولوبلار و

- o قوشلار حالووا (حالینا) آغلاسین.
- یانسین.
- اشبند اولاسان].

- o منه گولن اوغروندا بورج اولسون ("منیم باشیما گلن سنین‌ده باشینا گلسین" معناسیندا).
- o منی قینییان (قینایان)، منیم گونومه قالاسان.
- o نئینیم - نئج ائلی‌ییمه قالاسان.
- o تاختون (تابوت) بزه‌نسین.
- o ناغافیل درده دوشه‌سن.
- o ننه‌سیز قالاسان.
- o هاچارووی (آچارینی) داما آتسینلار.
- o ایلدیریم تَپووا (تپه – کلله) شاخسین.
- o اپیید ارخن (آرخان) یئره دیسین.
- o یئر بزه‌یین اولسون.
- o یئره دَیه‌سن.

دولاندیراردیلار. کورکنی باغلاماغین اوچ سببی وار:

o آیری آدام اونو باغلاماسین

...بن

...ی اولماسین)

خییوو[4] شهرینین مثللری

توپلایان: نیگار خیاوی

قایناق شخص: فیضه دهقانی (هیدایت قیزی، آناسی زولیخا، دوغومو: 1922 خییوو-دا چاپپارا محله‌سینده، شیخلار طایفاسینا منسوب، ساوادسیز)

o ایتی ییه‌سینه گورا ویرما...

o اوت اؤز کؤکی اوسته بیت...

o ایت ییه‌سین گؤرنده ... ن بیلّار

o آشاغیدا یئری یوخدی ... ی بَیَنمیر

o آلا قارقا بالا چیخارت...

o ایلانین یارپوزدان آج... ر اودا گؤزونون قاباغیندا بیتر

o ائششَگی مینمک بیر ... مینیب ییخیلماق چوخ عئیب

o ایسته‌دی قاشین قَییره ... ا ویردی گؤزین چیخارتدی

o الحذر صد الحذر اوج... ... قاتی ساریدان

o اوزاغ یئرین سؤزو چوخ اولار

[4]-بوگونکو مئشکین شهر

- قیزین آتا-آناسی ائلچی‌دن راضی دئییل، آنجاق اونلارین اوزوندن کئچه بیلمیرلر، بئله اولدوقدا قیزلارینی سئون اوغلانا "گل قیزی قاچیرت" دئیردیلر.
- بیر-بیرینی سئون اوغلان-قیز، هر ایکیسی‌نین ده عاییله‌سی راضی اولمادیقدا، قاچاردیلار.

قیزین قاچماغی چادیرا دگیشمه یولو ایله اولاردی. دئمک باغ‌معروفدا قیزلارین اوزلرینی توتوق اولدوغونا گؤره اونلار تکجه چادیرالاری ایله تانیناردیلار. بئله‌لیکله قیزلار چئشمه باشینا گلنده قیز اوغلانین اونا گتیردیگی چادیرانی باشینا سالاردی و بئله‌لیکله کند ایچینده گئدنده تانینمازدی.

قیز قاچیریلاندا ایکی عاییله آراسیندا (قیز-اوغلان عاییله‌سی) کیچیک ناراحاتلیقلار و ووروشمالار باش وئرردی، آمما کندین آغ‌ساققاللارینین آراچیلیغی ایله نهایت کبین کسیلردی. قاچماق یولو ایله ائولنن گلینه جئهیز وئریلمزدی. قاچان قیزین کبینی کسیلدیگینه رغما آتاسی ائوی ایله کوس قالاردی، آنجاق ایلکینی دوغاندان سونرا طایفانین باش‌بیلنلرینین آراچیلیغی ایله باریشیب، هئچ نه اولمامیش کیمی علاقه‌لرینی داوام ائتدیرردیلر.

اوشاق صاحیبی اولا بیلمه‌مک

ائولنمه‌نین اؤنملی آماجلاریندان بیری اوشاق صاحیبی اولاراق نسلی داوام ائتدیرمکدیر. آنجاق یئنی قورولان عاییله‌لرین بعضی‌لری هر ندنله اولسا دا اوشاق صاحیبی اولا بیلمیرلر. باغ‌معروف کندینده اولان اینانجلارا گؤره بو چئشیدلی ندنلرین بیری ده گلین اوچون "چیلله قالماق"، کوره‌کن اوچون ایسه "باغلانماق"دیر. باغ‌معروفدا گلین ندن چیلله قالار دئیه آشاغیداکی اینانجلار واردیر:

- قیرخ گون تویلاریندان کئچمه‌میش ایکی گلین گؤروشورسه‌لر ائو ییه‌سی اولان گلین چیلله قالار.
- گلینین تویوندان قیرخ گون کئچمه‌دن، بیری یاس ائویندن چیخیب اونون گؤروشونه گئتسه گلین چیلله قالار، بو ایسه "اؤلو چیلله‌سی" آدلانار و اونو تؤکمگه اؤلو حئیواندان فایدالانیلار.
- قیرخی چیخمایان بیر زاهی گلین گؤروشونه گئدرسه گلین چیلله قالار.
- موشاتادان باشقا بیر آدام گلین ائوینه گئتمز، چونکو اؤزو ایله دوعا آپاریب گلین چیلله قالا بیلر.
- گلینین دوشگینی هئچ بیرکس آتداماز، آتداسا گلین چیلله قالار

کورکنی باغلاماق ایسه عقد اوخونان زامان باش وئرر، بو ایسه قیفیل یادا پیچاق ایله اولار. دئمک کورکنی باغلاماق ایسته‌ینده عقد اوخونان زامان آچیق بیر پیچاغی یا ایسه آچیق بیر قیفیلی باغلایارلار و بئله‌لیکله کورکن باغلانار. باغلانان کورکنی، دویونو آچیلسین دئیه، بیر نئچه کیشی قبریستاندا

- اوغرودان ائو اولماز، ائو ییه‌سین ائودن سالار
- ایلان ویران آلا چاتیدان قورخار

- اؤکوز اؤزینه یئر سورنده سالخیلانار
- قاز ایسته‌دی اؤردک یئریشی، یئریه ویردی سینه‌سین پارتاتدی
- اوغول فر اولدی نئینر دده‌نین مالین، بئفر اولدی نئینر دده‌نین مالین
- اوجوز اتین شورباسی اولماز
- اؤرکن نه قدر گوده اولسا گلیب دوغاناخدان کئچر
- آتی آتین یانیندا باغلاسان همرنگ ده اولماسا هم‌خوی اولار
- آغاج بار گتدیج‌جن باشین آشاغا سالار
- آشپز ایکی اولسا آش یا شیت اولار یا دوزدی
- آشین سیپیخلیغی دنین یوخسیللیغنناندی
- آدین توت قولاغین بور
- آت اولاندا میدان اولماز، میدان اولاندا آت اولماز
- آدووی قویدون دَییرمانچی چاغیر گلسین دن کوراوغلی
- آیی‌نان بیر چووالا گیرمک اولماز
- اوز آستارا دؤنوب، آستار اوزه دؤنوب
- ائل آغزی فال آغزی
- ائلینن الله اکبر
- ائرمنی دئیوب موسلمانین سونکی آغلی منیم

ائلاتاویونلاریندن (2)

بابک حبیبی[5]

یاریشمالار

1-اویدوروم آ[illegible]

اؤزلیکله ناخ[illegible] یاخ[illegible]دن ائوه ساری گلن اوشاقلار تئز یئتیشسینلر دئیه بو اویونو اوینارلار اویون بئله اویناینیر؛ بیر نفر اویار آغاجی گؤیه سئلبه‌لر[6]، باشقالاری اونون آغاجینی گؤیده ایکن سئلبه (آغاجلارینی آتماق) ایله وورارلار، هر کس وورا بیلسه اؤز آغاجینی یئردن گؤتوره بیلر وورا بیلمه‌ینلر آغاجلارینی گؤتوره بیلمه‌ییب، اویان آدام یئرده گرک اونلارین آغاجینی سئلبه ایله وورسون وورا بیلمسه گرک کی قارشیداکی اونو وورسون هر کیمسه بو آرادا آخیرا قالسا گرک اویا بو اویونو اوبانین یاخینلیغینا چاتینجایا قدر داوام ائتدیررلر

2-کووبا کئش:

کووبا کئشده بیری مره‌ده داش، دیوار و باشقا شئیلر اولا بیلر) کوسر باشقا اوشاقلار قاچیب گیزلنرلر، گرک گیزلننلر گؤزه گؤرونمه‌دن گلیب مره‌یه ال ووروب دئسینلر کووبا کوسن هر کسی گؤرورسه

---

[5]- قاراداغلین چلبیان ائلیندن

[6]- سئلبه‌لمک، آتماق

باغ‌معروفدا ائولنمک

عادت-عنعنه‌لری(2)

قیز قاچیرتما، چیلله قالما، کورکن باغلاما

توپلایان: رحیم قابل‌نژاد

قایناق شخص: ... [کچن سایی کیمی]

قئیده آلینما یئری و تاریخی: ... [کئچن سایی کیمی]

کئچن سایپدا تبریزین باغ‌معروف کندینده اولان عادی ائولنمه‌لری عادت-عنعنه‌لرینه توخونولدو. آنجاق قیز-اوغلانین ائولنمه‌لرینین غیرعادی بیر یولو ایسه قاچماق و قاچیرتماقدیر. بئله ائولنمه‌لرین چئشیدلی سببلری وار:

- قیز عاییله‌سی ائولنمگه راضی اولماییب، قیز اؤزو راضی اولسایدی اوغلان ایله قرارلاشیب قاچاردی.
- اوغلان عاییله‌سی راضی اولماییب، قیزین عاییله‌سی راضی اولسایدی اونلار قیزا قاچماق تکلیف ائدردیلر.
- قیزین بؤیوک باجیسی اره گئتمه‌ییبنجه بالاجا قیزی اره وئرمزدیلر، بونا گؤره ده کیچیک باجی قاچاردی.
- قیز عاییله‌سینین جئهیز آلماغا پولو اولماسایدی قیزا اوغلان ایله قاچماغینی تکلیف ائدردیلر.
-

یاریلیخ	Yarılıx	بیرینین حیوانین باشقاسی ساخلار و یا یئر بیرینین اوْلار آکیب درمک باشقاسیندان اوْلار، گلیری بؤلوشرلر
یاز یئری	Yaz yeri	کئچن ایل باز محصولو آکیلمیش زمی
زوُمار	Zumar	عاییله‌نین بیر ایل یئمگینه لازیم اوْلان تاخیل

اونون آدینی چکیب دئیر کووبا و او داها یانار بو اویوندا یاخشیجا گیزلنن اویونچو اودموش سایلیب، کوسر. بو اویوندا ایلک دؤنه کوسنی سئچمک اوچون اوشاقلار دوزولرلر و بیری اونلاری سایار: "اون، اییرمی، اوتوز، قیرخ، اللی، آتمیش، یئتمیش، هشتاد، دوخسان، یوز، دویو، لپه، میخ، چیخ". بئله‌لیکله نفرلر بیر-بیر چیخارلار سونونجو آدام کوسر.

3- گیزلن پاچ:

بو اویوندا اوشاقلارین بیری مره‌ده گؤزونو یومار قالان اوشاقلار قاچیب گیزلنر گؤزونو یومان دئیر "گیزلن پاچ، گلدیم قاچ"، بو سؤزو دئیندن سونرا گؤزونو یومان، گزیب گیزلننلری تاپیب، اونلاری قووار توتارسا کؤرگینه اوچ یوموروق وورار هر کیمسه الینی تئزجه مره‌یه وورسا هامیدان اول اویوندان چیخار.

4-قیغ مره:

بو اویون آرتیق قیشلاق بؤلگه‌لرینده اوینانار و ایکی، اوچ یا دؤرد نفر بو اویوندا ایشتراک ائده بیلر هر نفرین اوچ مره‌سی اولار مره‌لرین هامیسی یان-یانا اولمالیدیر (هر مره‌نین یئددی قیغی اولار، بیر-بیر هر دؤنه بیر مره‌نی کؤچرلر، سون قیغ تؤکولن مره‌نین قیغی ایکی و یا دؤرد اولورسا کؤچن آدام او مره‌نین قیغینی گؤتورر اوتار). مره‌لرین قیغی قوتارینجا بو ایشه داوام ائدرلر ایکینجی دؤنه یئنه هر مره‌یه یئددی قیغ تؤکرلر، آنجاق اویونچولارین بیرینینکی آرتیق و یا اسکیک اولورسا بئله اولار:

1-یالنیز بیر قیغ مره‌ده اولورسا اونا "تک گؤز" دئیرلر و او مره‌نی کؤچمزلر، بو مره‌یه یالنیز مره یییه‌سی قیغ تؤکر، باشقالاری یاهالیب بیر قیغ آتسا گرک الینده اولان قیغلارین هامیسینی اورا تؤکسون.

2- هر هانسی یئددی قیغ اودورسا بیر آرتیق مره‌نین صاحیبی اولور.

آیریلمیش خرمنده‌کی تاخیل

Sütül		کامیل جه‌سینه یئتیشمه‌میش محصول
Taxıl		بوُغدا، آرپا، نوخود و...
Tor		سامانی خرمندن آنبارا آپارماق اوچون مخصوص قاب
Torpax suyu		زمی‌نین آکیندن سوْنرا بیرینجی سوُوارماسی
Tutax		خئشین بیر بؤلومو، جوت سورن اونا یاپیشیب خئشی یئره باسار
Vəğəm		چوْخ قوُروموش دریلمه‌میش تاخیل
Vəl		کولشی دؤیمک اوچون آلتینا ایتی داشلار چالینمیش تاختا
Vəryan		سوُوارمادا سوُیو بو یاندان اوْ یانا دؤندریلن یئر
Xam	خام	قوْرونوب اوْتاریلمامیش اوتلاق
Xəlvər	خَلوَر	اوْن باغ خسیل ـ یوز باتمان تاخیل بارماخ‌جیل بیچین بیچه‌نده اوْراق بارماغی کسمه‌سین دئیه سوْل اله تاخیلمیش گؤندن تیکیلمیش مخصوص جاهاز
Xərmən yeri	خرمن یئری	خرمن سالیناجاق یئر
Xərmənlik	خرمن‌لیک	خرمن سالینان یئر
Xərmənlik	خرمن‌لیک	خرمنده بیرینه پای وئریلن تاخیل
Xeş	خئش	یئر شوُملاماق جاهازی
Xəsil	خسیل	هله سونبول آچمامیش بوُغدا، آرپا کوْللاری
Yaba	یابا	ایکی یا اوچ بارماقلی دمیردن دوزَدیلمیش آلت
Yağlo	یاغلو	اوْراغی ایتیتمک اوچون اوْنا سورتولن قوُیروغون حیوان بوینوزوندان دوزَلمیش قابی

هییه‌ق کندینین توی مراسیملرینده گولشمه‌لر

توپلایان: حمید والائی

قایناق شخص: جیران خانیم موسوی (یاش: 50،

ساواد: 3 کیلاس)

قئیده آلینما یئر و تاریخ: 1388-ده ایل بایرامی عرفه‌سینده

آذربایجاندا هر مراسیمین اؤزونه گؤره دب و عنعنه‌لری واردیر، توی مراسیمی عنعنه‌لریندن اولان گولشمه‌لر ده آذربایجانین بیر سیرا یئرلرینده مؤوجوددور. هییه‌ق کندینین (قاراداغ ماحالیندا) توی مراسیملرینده گؤرونن عنعنه‌لرین بیری ده گولشمه‌لردیر. بو عنعنه هله‌ده داوام ائدیر.

هییه‌قده توی آغالار اوچون ایکی و خانیملار اوچون اوچ گون اولور تویون ایکینجی گونو، ناهار چاغی ساعات ایکی‌دن سونرا کند اهلی ائشیگه چیخیب و آشیقلار چالماغا باشلارلار و گولشمه مراسیمی باشلانار مراسیمین اولینده بیر سیرا جاوانلار مئیدان اوخویوب، دؤوره ووروب، بیر سیراسی دا مایاللاق ووروب، بیر نفری باشینا آلارلار اینجیک اولماسین دئیه اونو یئره چیرپماز، آنجاق بیرینی تماملیه ییخماق ایسته‌سه اونا ایلدیک آتیب، ییخار ییخانین تانیشلاری سئوینیب و ییخیلانین‌کیلار اوزگون اولارلار بعضا ده بو ییخمالار تانیشلاری بیر-بیری ایله ساواشماغا چکر

بو گولشمه‌لر باشلانان زامان آشیقلار او گولشمه‌لرین ریتمینه اویغون بیر هاوا چالارلار اوندان سونرا مراسیمی سونا چاتدیریب و گلینی گتیرمگه گئدرلر

تویلاردا خانیملارین گولشمه‌سی:

اوسته یئره وورارد‌ی. گلن قوْناق اوْنلارا هدیه وئرمه‌لی ایدی. بو قارشیلیقلی داورانیشا پیش‌کش چئکمئک دئییلیر.

پییر	Piyər	خئشین بیر بؤلومو [آچیقلاماسی اوچون تصویر گرکیر]
پوفه	Püfə	سامانین نارینی
پوشله‌مئک	Püşləmek	سوٗیون کندلی‌لر آراسیندا نؤبه‌سین تعیین ائله‌مک
قره	Qərə	هامپالیغی اوْلمایان کندلی
قَره چؤپ	Qərə çöp	او ایل اَکیلمه‌میش زمی
قره‌جه	Qərəcə	بوٗغدانین بیر نوع آفتی
قیروْلوخ	Qırolux	کرگه‌ده سحر یئمه‌لی، کرگه‌ده یئییلن یئمکلر عمومیتله آبدوغ-چؤرک‌دیر
قیرپ	Qırp	بوٗغدا سونبوللرین اوْغورلوقجا درمک
قوْروخچو	Qoruxçu	کؤوشه‌نین گودوکچوسو
ران گئتمئک	Ran getmek	هره‌سی تک اؤکوزو اوْلان کندلی‌لرین بیرلیکده جوت قوْشماسی
شنه	Şənə	سوْوروخ آتماق اوچون آغاجدان دوزَدیلمیش بئش بارماقلی آلت
سینه‌چی	Sinəçi	بارماقدان یوغون 30-40 سانت اوزونلوغوندا آغاجدیر و اوکوزلرین قیراغا چکیلیب گیوین آلتیندان چیخمالارینی دایاندیرار
سوْوروخ آتماخ	Sovrux atmax	سوْوورماخ
سوْوورماخ	Sovurmax	دؤیولموش کولَش‌لرین دَنین سامانین‌دان آییرماق اوچون اوْنو یئله وئرمک
شوْخوم	Şoxum	سورولموش زمی
سورمئک	Sürmek	زمینی شوخوملاماق
شوش	Şüş	دؤیولوب، سوْورولوب، ساماندان

بیرینجی گئجه خینا گئجه‌سی) خانیملارین شنلیک گونودور بو شنلیکده گولشمه‌لر اولار خانیملارین بیریسی بَی پالتاری گئییب، او بیریسی گلین پالتارلاری، هابئله بیری آغا پالتاری او بیریسی ده اؤز پالتاری ایله گولشمگه باشلارلار دؤوره‌ده‌کیلر چیپک چالیب و اونلاری آلقیشلایار گولشمکدن اؤنجه بَی پالتاری گئین خانیملارین بیریسی ، گلین پالتاری گئین او بیری خانیما دئیر:

قینانانین ایگنه‌سی ایتیب

...[7]

آختار بنووشه‌لی گلین

اوزان بنووشه‌لی گلین

بو حالدا اؤزون گؤرونمک اوچون باشینا آفتافا قویوب و اوستوندن لچک باغلایان گلین آیاغا قالخیر و اؤز سؤزلرینی دئییب و بیر آز سونرا بَی ایله او بیریسی خانیم ایله) گولشمگه باشلار

۷- بو میصرع اونودولموشدور.

هئریز (هئریس)ده ائکین‌چیلگیه عایید سؤزلر

اسماعیل ممدلی

آغیزباغی	Ağızbaği	هوْلا سورنده حیوانلار کولَشی یئمه‌سین دئیه اوْنون آغزینا باغلانیلان مخصوص ایپ
آرات	Arat	شوْخوملانمیش زَمی
آیاخ	Ayax	تاخیل دنه‌لرین آییرماق اوچون خرمنده یئره سالینمیش کولَش‌لر
باغ	Bağ	قوْلتوق توتار قدر درلیب باغلانمیش محصول
بفا	Bəfa	بوُغدانی بیچنده آل دوْلوسو بیچیلمیش بوُغدا کوْللاری
بره دوْرا	Bərədura	خشه، یوْنجانین بیرینجی بیچینی
بیلؤ	Bilö	اوْراغی ایتیتمک اوچون مخصوص داش
چالقی	Çalqi	آغاجین نازیک شوولریندن دوزَلمیش سوپورگه
جارجار	Carcar	کولَشی دؤیمک اوچون، دمیر پارچاسی چالینمیش مخصوص حالدا دوزَلمیش

حیصّه‌لری

	Lahın	اوکوز دریسیندن اولوب، خئشی گیوه (بویوندوروغا) باغلاماق اوچون فایدالانیر
	Lığəndə	یاخشی بیتمیش بوغدا زمی‌سینین خسیل واقتی
	Mala	شوْخومو صافلایان جاهاز
	Maş	خئشین زمینی دایازدان سورمک حالتی
اؤکگل	Ökgəl	جوت سورنده ایکی اؤکوزون یوْرولانینی اوچونجو اؤکوزله عوض ائله‌مک
اوْراخ	Orax	محصولو بیچمک اوچون کسیجی مخصوص آلت
اوْراخ باشی	Orax başi	بیچین‌چیلیک حاقیندان علاوه بیچین‌چییه وئریلن موزد
اوْت یئری	Ot yeri	اوْتو دریلمیش زمی
پنجه	Pəncə	اکیلن بیتگی‌لرین 10 سانتی بوْیدا اوْلان واختی
پره‌کار	Pərəkar	ارباب طرفیندن نؤکر اوچون اکیلمیش زَمی
پرشیم	Pərşim	ایکینجی شوْخوملاما
پئشه‌دورا	Peşədura	خشه، یوْنجانین ایکینجی بیچینی
پئش قوُرد	Peşqurd	یازین آخیرلاریندا عاییله‌نین تاخیلی قوتاراندا، تئز یئتیشَن زمینی دریب تاخیلیندان ایستیفاده ائتمک
پیش‌کش چئکمئک	Pişkəş çekmek	کرگه‌یه[8] قوْناق گلنده بیچین‌چیلرین بیری بیر باغ دریلمیش اکیندن الینه گؤتوروب دئیردی: خوش گلدین صفائیلن ـ عهدیلن وفائیلن ـ علی الیندن توتسون محمّد المصطفائیلن. سوْنرا الینده باغی گؤتو

[8]- کرگه= بوغدا بیچیلن زمی‌یه دئییلیر

آغاج

گئییشمئک	Geyişmek	زمیده کوْللارین سیخلیقدان بیر بیرینه دوْلاشماسی
گیو(بویوندوروق)	Giv	2 متر بویوندا آغاج. بو آغاجین ایکی اوجو اوکوزلرین بوینونا، اورتادان ایسه خئشه باغلانار
هاچا	Haça	سامان داشیپاندا آغاجدان دوزدیلمیش مخصوص آلت
هامپا	Hampa	زمیسی، جوتو اوْلان کندلی
هَنگه‌جوُوا	Həngəcuva	زمی‌نی سوره‌نده درین یوخسا اوزدن سورمک ایسته‌ینده بو 10 سانت اوزونلوغوندا آغاج واسیطه‌سیله معین ائدیلیر [بو آلَتین اطرافیندا بیر ناغیل ایسه سؤیله‌نر]
هرزو	Hərzo	بؤلونمه‌میش باشینا گئدن سو
هوْلا	Hola	کولَشی دؤیمک اوچون حیوانلاری بوْیون بوْیونا باغلاماق
ایمارات	İmarat	شوْخوملانمیش زَمی
کالاه	Kalah	هیچ واقت شولخوملانمامیش یئر
کرگه	Kərgə	حال حاضیردا محصولو دریلن زمی
کوْتان	Kotan	بیر نوع جوت
کؤوشن	Kövşən	بیر کندین چؤلونون توْرپاق ساحه‌سی
کؤوشن	Kövşən	بیر کندین چؤلونون توْرپاق ساحه‌سی
کؤزَر	Közər	هوْلادا دؤیولمه‌میش خسیل‌لر، اوْنلاری بیرده دؤیورلر
کولَش	Küləş	دریلمیش بوغدا کوْللاری
کولَش یئری	Küləş yeri	بوُغداسی دریلمیش زمی
کور	Kür	دؤیولوب، هله سوْورولمامیش کولَش
کوز	Küz	زمی‌نین، سوُوارماق اوچون بؤلونموش

تاختا

جه	Cəh	بوُغدانین بیر نوع آفتی
جمه	Cəmə	دریلیب قوُروماق اوچون یئره قوْیولموش محصول
چیم	Çim	سوُوارمادا بیر بئل توُتدوغو قدر اوستونده چمن گؤورمیش پالچیق
جوْ	Co	سوُوارما، زمی سورمه بؤلگوسونده بیر قروپدا اوْلان آداملار
جوت قوْشماخ	Cüt qoşmax	زمینی سورمک اوچون ایکی اؤکوزون مخصوص حالدا بیر بیرینه باغلاماق
داراخلیخ	Daraxlıx	بیچینین سوْن گونو زمیده ایجرا اوْلان مخصوص مراسیم
دَند	Dənd	[آچیقلاماسی اوچون تصویر گرکیر]
دَنو سوُیو	Dəno suyu	بوُغدانین سوْن سوُوارماسی
دَرگز	Dərgəz	محصولو بیچمک اوچون مخصوص کسیجی آلت
دَریز	Dəriz	دریلیب باغلانمیش بوغدا کوْللاری
دیند	Dind	خئشین زمینی دریندن سورمک حالتی
دیبابر	Diyabər	یاخشی محصول وئرن زمی
دؤیمئک	Döymek	کولَشدن تاخیل دنه‌لرین آییرماق
اَنجَر	Əncər	حیوانین قیشدا یئمگی اوچون توْپلانان اوْت
اَره‌سر	Ərəsər	بؤیوک زمی‌نین شوْخوملانماق اوچون، بؤلونموش حیصّه‌لری
گافایین	Gafayın	خئشین دمیر حیصه‌سی و یئری سؤکن بؤلوم
گله	Gələ	[آچیقلاماسی اوچون تصویر گرکیر]
گَم	Gəm	هوْلا سورَنده حیوانلار کولَشی یئمه‌سین دئیه اوْنون آغزینا باغلانیلان مخصوص